

de-a arhitectura în orașul meu

Educație de arhitectură și mediu construit pentru ciclul primar
Prezentare suport de curs

Cuprins

De ce educația de arhitectură și mediu construit	3
De ce am creat acest curs	4
Cum trebuie utilizat acest curs	5
Structura didactică	6
Metode de lucru	7

I. Observ și analizez

 Introducerea	8
 Caietul 1: Scara și proporțiile	10
 Caietul 2: Spațiul și materialitatea	12
 Caietul 3: Locul	14
 Caietul 4: Orașul	16
 Caietul 5: Sustenabilitatea	18

II. Construiesc și prezint

 Atelierul	20
 Prezentarea	22
Invitație	24
Date generale curs pilot	25

De ce educația de arhitectură și mediu construit

Mediul construit este cadrul în care ne desfășurăm viața, este mediul făcut de mâna omului. El depinde de cadrul natural în care se inserează, poate fi urban sau rural și poartă urmele trecutului, fiind trăit în prezent și pregătit pentru viitor. În el oamenii își pun amprenta, transformându-l în funcție de capacitățile lor tehnice astfel încât să răspundă nevoilor și valorilor lor.

Studiul mediului construit este pentru copii o cheie de înțelegere și de implicare în mediul lor de viață, o modalitate de a afla ce îi dă calitate și cum îl pot ei îmbunătăți acum și mai târziu, fiind un mijloc de stimulare a simțului civic.

Este și o cale de a-și îmbogăți cultura vizuală, de a deprinde un nou vocabular, de a-și exersa și de a le fi încurajată creativitatea, curiozitatea, inițiativa personală, simțul critic, abilitățile de comunicare și spiritul comunitar.

Deoarece **educația de arhitectură și mediu construit** este o disciplină complexă, cursul prezentat operează legături între toate ariile curriculare studiate în ciclul primar, fiind în acest fel și un instrument de recapitulare și aplicare într-un mod nou a cunoștințelor dobândite. Materialele didactice propuse pot fi utilizate și în studiul altor materii.

De ce am creat acest curs

O schimbare a paradigmei culturii arhitecturale și urbane a societății românești actuale nu se poate face decât pornind de la educația copiilor, viitorii cetățeni și formatori indirecti de opinie ai părinților lor.

Scopul nostru este de a ajuta copiii să înțeleagă arhitectura și mediul construit și implicit procesele complexe care le transformă mediul în care trăiesc. Casa, școala, cartierul, orașul și comunitatea lor îi formează pe acești viitori cetățeni, le dau un mesaj despre locul lor în lume și afectează calitățile fizice și psihologice ale vieților lor. **Calitatea** arhitecturii și a mediului construit de mâine depinde de ei.

Viitori cetățeni adulți, utilizatori, clienți și factori de decizie vor trebui să **participe activ** la modelarea lumii în care vor trăi și să creeze, utilizând atât moștenirea culturală cât și inovația, comunități cu o viață sănătoasă și armonioasă.

Obiectivul pe termen lung al programului cultural DE-A ARHITECTURA, din care face parte acest suport de curs, este introducerea în școli a **educației de arhitectură și mediu construit** cu titlul de materie opțională, precum și încurajarea și îndrumarea cadrelor didactice în a utiliza **mediul construit și arhitectura** ca resurse de învățare pentru alte materii.

Cum trebuie utilizat acest curs

Cum se predă

Cursul poate fi predat în formula completă sau pe caiete tematice.

Un caiet poate fi utilizat și separat de către învățător pentru o abordare interdisciplinară a unor noțiuni din programa existentă.

De către cine

Cursul pilot va fi predat în formula completă de către un tandem de arhitecți și studenți arhitecți care vor asista învățătorul clasei. Toți trebuie să fi participat la atelierul de formare pentru acest curs.

Ce conține acest suport didactic

Suportul didactic este pe DVD și cuprinde:

Capitolul I: planificarea și conținutul lecțiilor, teme și materialele necesare desfășurării lor.

Capitolul II: fișele de lucru și cele rezumat ale lecțiilor, pe care învățătorii le vor tipări:

- fișele de lucru sunt chestionare sau scheme, desene, fotografii, hărți, etc. pe care lucrează elevii în clasă, în expediție sau la temă, în funcție de lecție.
- fișele rezumat sunt pentru a-și aminti lecția și cuprind 1,2 definiții, cuvinte cheie, o schemă, desen sau fotografie, un **“știați că”** și un **“de cercetat”**.

Capitolul III: baza de date necesară învățătorilor și îndrumătorilor pentru aprofundarea lecțiilor și buna lor desfășurare. Acesta cuprinde prezentările Powerpoint cu imagini, desene sau scheme necesare lecțiilor, ghidul de expediție și de atelier, un glosar de termeni, bibliografia și link-urile utile.

Structura didactică

I. Observ + analizez

Sunt 5 pași de explorare a mediului construit urban, descriși în cele 5 caiete tematice. Presupun expediții în oraș și activități în clasă, unde se introduc noțiunile noi prin analiza materialului adus din expediții, prezentările îndrumătorilor și jocuri.

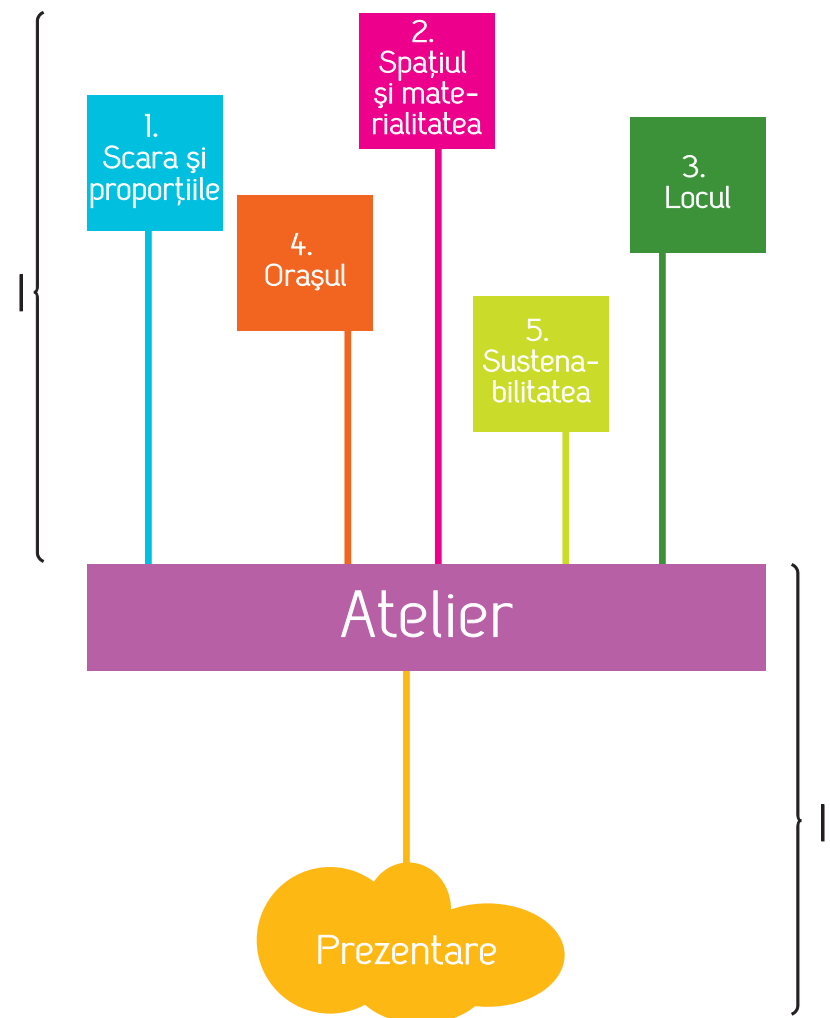
II. Construiesc + prezint

Această parte constă într-un proiect comun al clasei ilustrat de o machetă, însoțită eventual de alte artefacte pe care le consideră convingătoare pentru prezentarea finală pe care o vor susține în fața unui public divers.

În predarea noțiunilor din prima parte se pune accent pe individualitatea fiecăruia, pe modul lui personal de a înțelege și percepe, de a pune întrebări, de crea ceva legat de aceste noțiuni. Ideea este ca copiii **să le descopere, să le intuiască și să le interpreteze.**

De aceea rezultatul este un caiet-dosar, **jurnalul de-a arhitectura**, al noțiunilor învățate/ descoperite și al preferințelor fiecăruia. În jurnal vor aduna și toate jocurile și teme pe care le vor face.

În partea a doua aceste noțiuni vor fi reluate, completate și aplicate în cadrul unui **proces creativ colectiv**. Aici se insistă pe ideea că orașul este o **comunitate**, iar tot ceea ce înseamnă el este rezultatul unui proces colectiv, mai bun sau mai rău, în funcție de gradul de comunicare și de înțelegere dintre membri săi. Este o parte practică, nu numai prin bricolaj ci și prin exersarea **lucrului în echipă**.

Metode de lucru

Metode:

jurnalul de învățare, jurnalul preferințelor, discuțiile de grup, discuțiile ghidate, jocul de rol, lucrul în echipă, prezentările interactive, studiile de caz, chestionarele, jocurile creative pentru dezvoltarea simțului de observație și a inteligenței artistice și tehnice.

Mijloace de exprimare:

desenul, fotografia, colajul, lucrul în 3 dimensiuni (modelaj, macheta), exprimarea orală și în scris.

Dezvoltarea abilităților:

de investigare, analiză și critică, de sinteză, reprezentare, exprimare și de a face conexiuni, de a lucra în echipă și a colabora, de a face ipoteze, a imagina, a inventa și de a comunica idei.

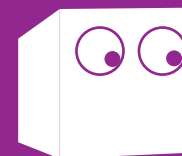
Introducerea

1. Ce este mediul construit

Ce fac arhitecții și urbanistii

Ce vom face împreună

2. Modul de viață și autoportretul copiilor

Oamenii dau forma mediului construit, mediul construit îi formează pe oameni.

Două lecții introductive în care se discută ideea relației de interdependență dintre modul de viață al oamenilor și mediul lor de viață, numit și mediul construit*.

Arhitecții invitați se prezintă și povestesc despre meseria lor. Și elevii se prezintă și spun câteva vorbe despre ei, apoi încercă să-și descrie modul de viață de acum cu ajutorul unui scurt chestionar. Tema lecțiilor este un mic autoportret în scris, eventual “ajutat” de desene, care va fi completat pe parcursul cursului cu noi date și preferințe.

Imaginile din mediul construit prezentate sunt cu exemple bune și rele, familiare și nefamiliare copiilor. Ce vă place, ce nu, de ce, ați vrea să schimbați ceva, cum ați putea, ce ar trebui să cunoașteți ca să faceți acest lucru, sunt întrebările discuțiilor libere.

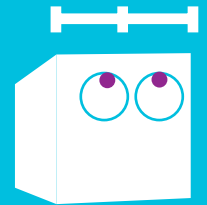
* Sintagma **mediul construit** se referă la tot mediul făcut de mâna omului, de la cel mai umil adăpost la clădiri, orașe și infrastructura teritorială. Este un produs material, spațial și cultural al omului. Acțiunile asupra sa sunt văzute întotdeauna ca un proces în desfășurare, analiza lor implică atât trecutul cât și viitorul său.

Studiul mediului construit este un domeniu interdisciplinar ce cuprinde noțiuni din: arhitectură, design, urbanism, peisagistică, tehnologii, geografie, sociologie, dezvoltare durabilă, politici publice și economie.

Caietul I: Scara și proporțiile

- măsurile omului, unitățile de măsură, ergonomia
- reprezentările din arhitectură și scara lor, proporțiile, reducerea la scară
- scara orașului, distanțele și percepția noastră - expediție
- scara orașului, distanțele și percepția noastră - analiza expediției

Mic, mare, potrivit pentru mine, când raportăm dimensiunile proprii la dimensiunile mediului construit se spune că îi dăm scară.

Locuințele și spațiile interioare sunt făcute după măsurile oamenilor. Dar mediul construit al orașului? Proporțiile și scara clădirilor și ale spațiilor urbane influențează starea noastră de bunăstare fizică și psihică.

Oare ce înseamnă: **Omul e măsura tuturor lucrurilor?**

Dacă ne măsurăm observăm vreo legătură între aceste dimensiuni și dimensiunile obiectelor uzuale, ale spațiilor interioare sau ale clădirilor?

Cum desenez exact obiectul pe care l-am măsurat? Ce e o hartă? Cum ne micșorăm ca să putem intra în ea? Ce înseamnă scara? Ce este proporția?

Primele două lecții caută răspunsul acestor întrebări prin experimentele copiilor. Aceștia se măsoară, verifică dimensiunile obiectelor, le desenează, învață să micșoreze/ mărească la scară, discută.

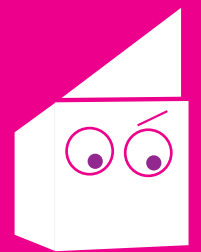
Dacă mediul interior este pe măsura mea, cum este cel exterior? Ce senzații îmi trezesc anumite dimensiuni de spații urbane sau de clădiri? Cum se schimbă ceea ce simt în mediului construit în funcție de distanță? Dar de viteza de deplasare? Care este distanța de la care pot comunica cu oamenii pe stradă? Ce înseamnă scara orașului? Câte simțuri pot folosi pentru a înțelege mediul construit?

Următoarele două lecții sunt o expediție și analiza ei. Aici vor face fotografiile lângă clădiri și în spații de diferite dimensiuni, vor fotografia și vor nota ce observă și cum pot comunica cu ceilalți colegi de la diferite distanțe. Lecția va fi completată de o prezentare de imagini sugestive despre **scara spațiilor** orașului.

Caietul 2: Spațiul și materialitatea

- spațiu și materialitate - expediție
- spațiu și formă
- lumină și culoare
- materiale și texturi
- ritm și compoziție

Cunoașterea **“alfabetului”** arhitectural al mediului construit ne ajută să simțim valoarea oricărui spațiu sau clădire din orașul nostru sau dintr-unul vizitat pentru prima oară.

“Ascultă zgomotele din fața intrării casei tale, timp de 3 minute, cu ochii închiși. Descrie sunetul clădirii, sunetul spațiului, sunetul oamenilor. Fă un desen care să cuprindă imaginea din fața casei tale cu creionul negru și sunetele pe care le-ai detectat cu creioane colorate.” Te-ai gândit vreodată că poți înțelege și descrie un spațiu (urban) numai ascultându-l?

Dar ce este spațiul urban? Cum se numește ceea ce este între clădirile orașului? Cum se schimbă atmosfera sa în funcție de lumină sau de culorile sale? Cum simțim acel spațiu când putem să pipăim materialele sale? Ce ne spun formele clădirilor care îl înconjoară? Observăm o anumită regulă în desenul fațadelor lor?

Caietul începe cu o expediție în oraș, urmată de 4 lecții în clasă despre spațiul urban și limbajul arhitecturii.

Provocarea expediției este să învețe să privească mediul construit cu alți ochi. Să îl perceapă cu toate simțurile. Micii cercetași în ale mediului construit vor fi împărțiți în 4 echipe, înarmată fiecare cu o oglindă, o eșarfă, o cretă și respectiv un chenar.

Datele adunate de echipe vor fi dezbătute pe rând în orele următoare.

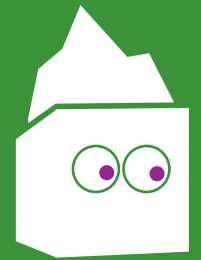
Vor exersa fiecare noțiune printr-un joc, unul presupune modelaj, altul desen, altul ghicitori și evident discuții libere.

Lecțiile vor fi completate de un set de imagini adecvate subiectului și explicații. Întrebările de genul: Cum v-ați simți aici?, Ce observați?, Ce vă place?, Ce nu?, De ce? nu trebuie să lipsească din aceste scurte prezentări.

Caietul 3: Locul

- locul - expediție
- cadrul natural - geografic și climatic
- spiritul locului
- memoria locului

Ce înseamnă loc și de ce unele locuri ne plac și altele nu? Este un cumul de date fizice, spirituale și istorice ale unei zone, dar și un amestec de asocieri, înțelesuri și relaționări personale la ea. Mediul construit este parte a unui loc și poate fi în armonie sau în conflict cu anumiți parametri ai acestuia. De aceea este importantă înțelegerea relației dintre oameni, comunități și locul în care trăiesc.

Oare cum arăta peisajul acestui loc înainte ca orașul să crească aici? Relieful, soarele, vântul, ploile au vreo legătură cu felul în care este făcut orașul meu? Cum ne simțim într-un loc nou, ce ne sugerează? Ce ai lua cu tine dacă ai pleca în altă țară? De unde vin numele străzilor din orașul nostru? Care este povestea clădirilor vechi? Cum putem să le aducem la viață pe cele uitate?

În expediție cercetașii se împart în colecționari, reporteri și fotoreporteri și adună indicii despre locul vizitat: de la frunza unui copac la meniul unui restaurant, de la numele de pe plăcuța străzii la un scurt interviu cu un locuitor al zonei, de la o fotografie cu clădiri la una cu cei care trec pe stradă.

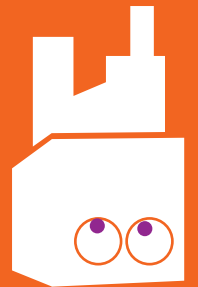
Cele trei lecții ale caietului ajută copiii să analizeze indiciile pentru ca în final să poată alcătui un mic ghid turistic al zonei vizitate sau să compună o poveste pentru un ziar.

Prezentările de imagini care însoțesc lecțiile pun accentul în special pe ideea de specific al locului și pe cea de memorie a sa, de patrimoniu.

Caietul 4: Oraşul

- să cunoaştem oraşul/ oraşul la pas - expediţie
- siluete de oraşe/ oraşul la nivelul omului
- alcătuirea oraşului/ oraşul văzut de păsări
- diversitatea oraşelor/ oraşul văzut din avion
- activităţile din oraş/ funcţiunile dintr-un oraş
- viaţa oraşului/ cum funcţionează un oraş
- regulile oraşului

Cunoaşterea de către copii a oraşului şi a problematicilor lui pune bazele unei responsabilităţi sociale şi a unei culturi urbane, duce la o atitudine pozitivă faţă de oraş, măreşte curiozitatea şi atenţia faţă de transformările mediului urban.

Ce observăm când mergem la pas prin oraș?

Dacă în expedițiile anterioare au fost atenți la detalii, la senzații și la atmosferă, în a patra expediție elevii vor încerca să se orienteze după hartă și după repere urbane, descriind cât mai concret ceea ce observă în spațiul public: nu numai ceea ce le place sau îi deranjează, dar și dacă spațiul public este adaptat nevoilor lor. Observă și analizează din ce este alcătuit orașul, sunt atenți la clădirile pe lângă care trec, ce funcțiuni adăpostesc, cum arată casele și spațiile dintre ele, dacă întâlnesc obstacole pe traseul lor, cu ce circulă oamenii în oraș, dacă observă vreo regulă în așezarea clădirilor. Notează în caiet problemele și își imaginează posibile rezolvări.

Caietul **Orașul** conține un set de 5 lecții, din care primele 3 privesc alcătuirea orașelor. Informațiile sunt prezentate treptat și intuitiv, de la orașul văzut la pas, de la nivelul ochiului, la cel văzut de la nivelul păsărilor și apoi la cel văzut din avion, urmărind trei scări de abordare spațială. Următoarele 2 lecții sunt despre viața orașului, despre felul în care diverse categorii de oameni folosesc spațiile orașului. Aici este prezentată funcționarea orașului ca un organism, cu nevoi specifice de transport, de infrastructură, de spații verzi. Noțiunile sunt explicate pornind de la observațiile copiilor despre activitățile și preferințele lor și ale oamenilor pe care-i cunosc, de la experiențele din expediție și din excursiile pe care le-au făcut în alte orașe.

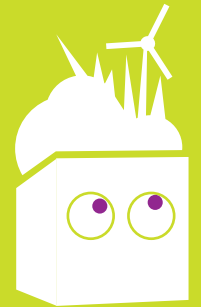
Prezentările cu imagini ale fiecărei lecții sunt însoțite de câte un joc prin care noțiunile noi sunt aplicate într-un mod interactiv.

Ultima lecție este în întregime un joc - un joc de rol - prin care vor înțelege care sunt rolurile principalilor actori urbani și prin care se vor apropia intuitiv de conceptul de regulament de urbanism, exersându-și în același timp abilitățile de negociere.

Caietul 5: Sustenabilitatea

- ce este sustenabilitatea
- clădiri verzi - expediție
- orașe verzi și energiile regenerabile

Înțelegându-și locul ca verigă în succesiunea generațiilor, copiii vor conștientiza cât de importante sunt comportamentele și deciziile lor în crearea viitorului propriului oraș.

Cum va arăta orașul vostru peste 30 de ani, dar peste 50? Cum identificăm comportamentele zilnice care produc schimbări în mediul natural și construit? Cum putem aprecia efectele acestora?

Întrebări dificile și pentru adulți, dar convertite în „jocul pâinilor” vor fi ușor de înțeles pentru copii.

Cum explicăm schema sustenabilității*? Sfera prosperității economice, sfera echilibrului social și sfera protejării mediului devin trei echipe care trebuie să-și susțină punctul de vedere într-o problemă dată.

Ce este energia verde? Dar o clădire verde? Putem avea un oraș cât mai verde? Chiar dacă nu pot face decât o vizită, virtuală sau nu, la o clădire verde, pot să-și pună la încercare imaginația pentru orașul verde al viitorului.

***Sustenabilitatea** este o regulă de care ținem seama atunci când dorim să ne satisfacem o nevoie, pentru ca acțiunile noastre să nu compromită posibilitatea generațiilor viitoare de a-și satisface propriile nevoi.

Atelierul

- locul și oamenii orașului nostru
- orașul nostru
- casele din orașul nostru
- imaginea orașului nostru
- orașul nostru verde

În școala românească sunt foarte puțin exersate **lucrul în echipă, comunicarea, colaborarea, negocierea, rezolvarea în comun a problemelor**, iar rezultatele se văd în orașele și societatea de astăzi.

O clasă de copii este o mică comunitate. Cum ar arăta orașelul acestei comunități? Cu ajutorul noțiunilor însușite până acum pot să și-l imagineze, să-l construiască, la o scară potrivită unui omuleț de Lego, și să-l prezinte și altora.

Atelierul este partea practică care presupune lucrul la un proiect comun, o machetă, toată clasa fiind văzută ca o comunitate care trebuie să lucreze împreună.

Activitățile sale sunt feedback-ul și aplicația noțiunilor învățate, presupunând operarea de conexiuni între acestea.

Începe cu descrierea locului și a modului de viață al personajelor care vor trăi în acest orașel. Copiii primesc o hartă 1:100 a terenului, acesta este la marginea unei păduri, lângă un râu, are o zonă plată și una de deal. Pe el se află 3 clădiri vechi, părți ale unui vechi castel. Copiii trebuie să compună povestea acestui loc, să-l mărească la scara personajelor sale și să înceapă să-i construiască macheta din diverse materiale reciclate. Fiecare copil este reprezentat de un personaj Lego căruia îi va imagina o poveste.

Urmează o serie de discuții ghidate, discuții libere, brainstorming-uri și negocieri despre cum va fi orașelul lor, în care își vor testa toate noțiunile învățate.

O dată ajunși la un set de concluzii trec la construirea clădirilor și amplasarea lor, fiind atenți la dimensiunile caselor și la modul lor de amplasare în funcție de teren și vecini.

Pentru unele clădiri cu funcțiuni comunitare și pentru viziunea de viitor a orașelului lor vor alcătui în grupuri de 2,3 elevi și planșe A3 cu desene, texte și/sau colaje.

Prezentarea

- pregătire prezentare
- vernisaj

Este important ca elevii să-și asume rezultatele muncii lor. Ei își vor prezenta lucrările într-o expoziție, le vor discuta și argumenta. Vor învăța să le facă atractive pentru alții și să răspundă la comentariile acestora.

Vor avea loc două lecții practice de pregătire a prezentării. Se definitivează materialele care vor fi expuse, se enunță ideile principale ale micului discurs și se stabilește echipa care va vorbi.

Prezentarea va fi organizată ca un vernisaj, se va alege o zi numai pentru acesta și se vor trimite invitații cadrelor didactice ale școlii, părinților, altor colegii și chiar primăriei și mass-mediei.

Pentru proiectul pilot se va organiza un eveniment cu o expoziție comună a tuturor claselor participante, în care fiecare echipă își va susține proiectul.

Rezultatele expoziției și ale discuțiilor vor fi postate și pe site-ul web al școlii și al programului DE-A ARHITECTURA.

De-a arhitectura - în orașul meu se adresează atât elevilor din clasele primare și cadrelor didactice cât și studenților la arhitectură și arhitecților interesați să se implice în educația de arhitectură și mediu construit pentru copii.

Cursul urmărește familiarizarea copiilor cu noțiuni din arhitectură și urbanism prin observarea directă și aplicarea creativă a acestora, scopul fiind dezvoltarea unui minim "bun simț" civic-urban și arhitectural.

Pentru a putea transmite copiilor aceste noțiuni, educatorii trebuie în primul rând să fie bine informați și pasionați de aceste domenii. De aceea proiectul pilot dorește să implice studenți arhitecți și arhitecți pentru a ajuta învățătorii în procesul de predare.

Învățătorilor și arhitecților interesați le adresăm invitația de a participa la atelierul de formare pentru acest curs opțional.

Date generale curs

Titlu opțional: De-a arhitectura - în orașul meu, educație de arhitectură și mediu construit

Tipul opționalului: opțional la nivelul mai multor arii curriculare

Clasa: a III-a sau a IV-a, învățământ primar

Durata: un an școlar

Număr de ore pe săptămână: 1 oră pe săptămână

Autorul programei: grupul de lucru „de-a arhitectura” *

Cadrul didactic care susține cursul: învățătorul clasei
+ un arhitect + un student arhitect

office@de-a-arhitectura.ro
www.de-a-arhitectura.ro
facebook/de-a arhitectura

Cursul **De-a arhitectura - în orașul meu** este parte a programului cultural **De-a arhitectura - deschiderea școlărilor către arhitectură și mediu construit**, al Ordinului Arhitecților din România, filiala București

* Grupul de lucru De-a arhitectura: arh. Corina Croitoru, arh. Miruna Grigorescu, arh. Mario Kuibuș, arh. Vera Marin, arh. Claudia Pamfil, arh. Mina Sava, arh. Eliza Yokina

Consultant: specialist în educație Cătălina Ulrich

Grafica: arh. Veronica Sava

Foto: arhive personale, atelier "Re-start Sinaia" - Studio Basar, www.dreamstime.com